

Семінар «Роль та завдання бібліотек наукових установ у формуванні інформаційного простору та суспільства знань»

У травні 2017 р. Інформаційно-бібліотечна рада НАН України і Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського провели семінар «Роль та завдання бібліотек наукових установ у формуванні інформаційного простору та суспільства знань» для керівників бібліотек наукових установ усіх відділень НАН України.

Відкриваючи захід, голова Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, академік **О. С. Онищенко** підкреслив, що бібліотеки академічних інститутів, як і всі бібліотеки, що забезпечують інформаційну підтримку науки, освіти і практики, сьогодні відчувають жорстку конкуренцію з боку потужних інтеграторів цифрових ресурсів. Така ситуація вимагає від бібліотек комплексних змін у системі обслуговування користувачів, які вже не задовольняються отриманням конкретного документа чи бібліографічної консультації, а потребують узагальненої та аналітичної інформації з різних джерел. Окрім того, для сучасних користувачів характерним є бажання отримувати інформацію на відстані, а це означає, що визначальною формою обслуговування користувачів стає дистанційне обслуговування. З огляду на це, основними завданнями, які нині мають вирішувати бібліотеки академічних інститутів, академік О. С. Онищенко визначив:

- курс на мультиресурс і мультисервіси;
- глибоке знання інформаційних потоків і ресурсів, застосування в роботі сучасних інформаційних технологій;
- формування інтегрованих баз даних профільних матеріалів, архівів неопублікованих результатів наукових досліджень;
- просування наукових установ та їх співробітників у мережі Інтернет, надання допомоги у створенні їх бібліометричних портретів;
- оновлення форм і методів роботи, орієнтація на індивідуальне подання користувачеві потрібної інформації;
- психологічне сприйняття нового типу користувача.

За словами О. С. Онищенко, вирішення цих завдань багатьом видається неможливим, однак це – єдиний шлях збереження і підвищення ролі бібліотек у нинішніх умовах.

Про сучасні реалії функціонування бібліотек наукових установ НАН України доповіла вчений секретар Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, канд. іст. наук **Г. І. Солоіденко**. Вона повідомила, що до мережі академічних бібліотек приєдналися ще дві бібліотеки – Інституту еволюційної екології і Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України. Водночас Г. І. Солоіденко констатувала, що проведена в минулому році оптимізація діяльності наукових установ НАН України призвела до скорочення на 13 % штату бібліотечних працівників і, як наслідок – до скорочення основних показників бібліотечно-інформаційної діяльності, зокрема показників відвідуваності й книговидачі в більшості бібліотек наукових установ. Через суттєве недофінансування в багатьох бібліотеках зменшилися обсяги надходження нової літератури, деякі з них взагалі не купували нових видань й не передплачували періодики, фактично призупинено книгообмін із зарубіжними науковими установами. З огляду на ситуацію, що склалася, бібліотеки наукових установ НАН України шукали альтернативні шляхи задоволення інформаційних потреб науковців – продовжували наповнювати і представляти свої електронні каталоги на порталі НБУВ, збагачували контент бібліотечних сторінок на сайтах наукових установ НАН України, створювали тематичні й фактографічні бази даних тощо. Значну увагу було приділено підготовці бібліографічних і біобібліографічних посібників. Водночас, за словами доповідачки, бібліотечно-інформаційне та довідково-бібліографічне обслуговування в бібліотеках наукових установ НАН України потребує більш активного застосування сучасних інформаційних технологій, орієнтації на нові інформаційні сервіси, діяльної корпоративної взаємодії.

Одним із можливих варіантів популяризації

фондів і забезпечення науковим установам НАН України доступу до електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів є участь бібліотек у корпоративному формуванні Інформаційного порталу «Наука України: доступ до знань». Про це йшлося у виступі керівника Інституту інформаційних технологій НБУВ, д-ра наук із соц. комунікацій **К. В. Лобузіної**. Вона поінформувала присутніх, що на сьогодні до проекту вже приєдналося 170 наукових бібліотек та науково-інформаційних центрів Національної академії наук України, Національної аграрної академії наук України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України та ін. **К. В. Лобузіна** розкрила складові інформаційного порталу (реєстр наукових установ і бібліотек України, анотований інтернет-навігатор наукових ресурсів, інтернет-навігатор вітчизняних наукових журналів та періодичних видань), ознайомила присутніх із технологією пошуку інформації на порталі, а також анонсувала появу ще одного блоку – «Науковці України».

На системі наукового декларування зосередив увагу учасників семінару завідувач відділу бібліометрії та наукометрії НБУВ, канд. техн. наук **Л. Й. Костенко**. Він, зокрема, зазначив, що така система свідчить про науково-інформаційний рівень нації, відображає стан дослідницької сфери, а також слугує джерельною базою експертного оцінювання науки. **Л. Й. Костенко** висловив впевненість у невідворотності цього процесу і наголосив на важливій ролі бібліотекарів у підготовці наукових декларацій співробітників наукових установ, а також окреслив шляхи розвитку системи наукового декларування через інтеграцію з роботами Центру практичної інформатики НАН України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Міжнародної асоціації академії наук (проект «Бібліометрика МААН»), програми «Горизонт-2020».

Бібліотекар II категорії Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка НТУУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського» **Ю. О. Корян** презентувала своїм колегам з академічних установ методичний посібник «Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах», розроблений фахівцями Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка у рамках проекту Української бібліотечної асоціації «Культура академічної доброчесності: роль бібліотек» за підтримки Посольства США в Україні. За словами доповідачки, ситуація, що склалася в українському освітньому та науковому середовищах з академічною доброчесністю, з плагіатом зокрема, є катастрофічною. Це стосується всіх рівнів наукових досліджень. Багато хто свідомо порушує правила, втім, є й такі, хто просто не знає як правильно цитувати та оформляти посилання на роботи своїх колег. **Ю. О. Корян** підкреслила, що бібліотекарі, використовуючи в роботі презентовані методичні рекомендації, можуть значно поліпшити цю ситуацію, навчаючи користувачів правил цитування та посилання в наукових роботах, надаючи індивідуальні консультації, проводячи оглядові семінари, тренінги, редагуючи бібліографічні списки.

На завершення семінару відбулися бліц-презентації бібліотеки Інституту зоології НАН України (завідувач **Л. М. Ластікова**) і Бібліотеки Майдану (старший науковий співробітник Музею революції гідності **В. А. Колеснікова**). Консультації щодо правового та соціального захисту трудових колективів надав учасникам семінару **Є. І. Меркулов**, завідувач відділу соціально-економічного захисту та трудових відносин НАН України.

Валентина Здановська,
мол. наук. співробітниця НБУВ